

Educació i Formació. Informació i Noves Tecnologies

Antoni Tort i Bardolet
Universitat de Vic

INTRODUCCIÓ

La redacció d'un breu informe que orienti el desplegament d'un segon pla estratègic no és fàcil donat que les afirmacions i aproximacions que es puguin fer han d'anar vinculades a dades i informacions concretes sorgides d'estudis i recerques també específiques, algunes de les quals caldria elaborar 'ad hoc', i d'altres potser no tenen cabuda en un document d'aquestes característiques. D'altra banda, les línies mestres ja es varen apuntar en la documentació, informes i debats que es varen produir en el marc; del Pla Estratègic primer. En qualsevol intentarem delimitar alguns elements que caracteritzen l'ensenyament avui i alguns aspectes que en els darrers anys han marcat clarament el present i que orienten el futur dels sistemes educatius en general i específicament de l'estructura educativa de la nostra comarca.

Potser fóra bo, d'entrada, comentar el títol de la ponència: Educació i formació. Informació i noves tecnologies, que inclou diversos conceptes prou importants. Aquest títol remarca un fenomen de les nostres societats que és l'explosió educativa, no tant en el sentit que s'entenia als anys seixantes de creixement educatiu en el sentit demogràfic i/o quantitatiu, sinó en un sentit d'extensió. L'educació està present a tot arreu en qualitat d'educació formal (el sistema educatiu regulat), d'educació no formal (múltiples ofertes educatives en tots els camps, organitzades en centres, grups, clubs, etc.) i d'educació informal (l'educació que es produeix en el fet mateix de viure en societat i que té com a principals agents, les relacions personals i els mitjans de comunicació). Si fins fa ben poc podia fer-se una anàlisi separada d'aquests tres àmbits, avui per avui una anàlisi sectoritzada implica tenir en compte les múltiples interferències, influències i interaccions que es produeixen entre els diferents camps. El títol de la ponència, de fet, insinua i s'orienta en tres aspectes centrals de l'educació que tots els informes nacionals i internacionals posen de manifest:

a) la institució escolar (de l'escola - bressol a la universitat, passant per l'escola i l'institut) tot i essent importantíssima, decisiva si es vol, no pot assumir totes les responsabilitats que la societat té en matèria de l'educació de la ciutadania.

b) en conseqüència, l'educació està servida i estarà servida per una constel·lació diversa i plural d'agents: institucions de tota mena però també de xarxes de comunicació no necessàriament ubicades en centres i contextos institucionals, però, en canvi, omnipresents en la vida de les persones i, especialment de les joves generacions: telemàtica, cable internet...

c) la formació de les persones es desenvolupa al llarg de tota la seva vida; és un procés dinàmic, complex, obert i permanent -amb discontinuïtats o sense - que no es limita a les primeres edats. No es tracta de menystenir les primeres etapes educatives i de reduir la necessitat d'un excel·lent ensenyament bàsic. Al contrari; simplement que aquest transcendent ensenyament en les primeres edats de les persones ha de tenir i tindrà continuïtat i estarà acompanyat d'altres influències educatives, algunes d'elles molt potents. La constatació que cal aprendre permanentment ha obert les fronteres de la formació i situa l'ensenyament bàsic no com a una etapa on es dona una instrucció

terminal i definitiva, sinó justament com a una etapa en què es col·loquen els fonaments que permetran a les persones "desplegar-se" en una educació permanent que va més enllà de l'ensenyament obligatori i d'una única titulació per a un sol treball.

Una concepció àmplia i oberta de l'educació en un territori determinat comporta que el fet educatiu penetri en tots el camps de la vida comunitària. En conseqüència i com sol succeir amb aquests tipus de documents de caràcter general i prospectiu convé remarcar que si parlem d'educació en un sentit ampli vol dir que es tracta d'una temàtica de caràcter transversal que afecta a tots els àmbits i a la resta de ponències d'aquest II Pla Estratègic. Potser en el cas de l'ensenyament com a sistema educatiu formal, és més factible d'aïllar-ne alguns elements per a la seva anàlisi; però en termes generals tot està intensament lligat i l'educació i la formació formen part de les temàtiques que hi ha en les altres ponències: la formació és bàsica en la construcció d'una societat equilibrada econòmicament, territorialment, sostenible des del punt de vista del creixement, de la cohesió i de la interacció amb el seu entorn, i amb una correcta salut i qualitat vital des del punt de vista de les persones, individuals i col·lectives, i des del punt de vista de les infraestructures. Les mesures a implementar per a la millora de la vida col·lectiva passen per un augment de la formació dels ciutadans en molts aspectes de la seva vida.

Com en la resta de ponències, des de la coordinació del II Pla es varen concretar una sèrie de panells per a cadascuna d'elles i que tracten qüestions emergents o significatives que convé que siguin subratllades poden completar millor el caràcter més general de la ponència. Fent un breu repàs, hi trobem el panel "Societat de la informació i noves tecnologies" que eixampla i completa una dels aspectes de la ponència. Estem davant d'un àmbit transcendent en el terreny de la formació i en general. No és estrany, doncs, que des del panel s'apunti a que aquesta qüestió sigui clau en el conjunt del Pla Estratègic. Pel que a fa a "L'ensenyament secundari. Reflexions sobre la reforma" la temàtica és ben candent i demana aproximacions directes i concretes per a una cruïlla que pot marcar el present i el futur de l'educació a casa nostra. "Universitat i comarca", el tercer panel, posa de manifest la singularitat i centralitat del fet que la capital comarcal sigui la seu d'una universitat. Així mateix, que la temàtica de la "Formació permanent i transferència tecnològica" tingui un panel propi vol dir també que es tracta d'un àmbit de futur que necessita créixer i impulsar-se des de la pròpia societat civil i els seus agents i des de les administracions. "L'esport" és un camp d'una gran presència en el nostre territori i, seria un error allunyar-lo de l'educació i la formació. La seva influència és evident a l'hora de la definició de la qualitat de vida d'un col·lectiu humà; en aquest sentit, es troba en la intersecció amb l'altra ponència del II Pla Estratègic que tracta de societat i benestar. Finalment, una qüestió bàsica i global. L'educació és inseparable de la cultura. La construcció d'una ciutadania es fonamenta en aquests dos pilars que massa sovint es separen. El panel "Educació i cultura" recorda i amplia aquest fet.

Fetes aquestes consideracions introductòries i de clarificació, passem a veure quins són els aspectes que, al meu parer, han de delimitar el futur immediat de l'educació als nostres pobles i viles.

PRIMERA PART:

BASES PER A UNA MILLORA DE L'EDUCACIÓ EN UNA ÈPOCA DE CANVIS CULTURALS

L'educació com a servei públic

Hauríem de començar recordant que l'educació no és un objecte més sotmès als vaivens de la societat de mercat, sinó un servei públic que cal preservar, per damunt de conjuntures. No és sobrer que s'insisteixi en l'educació com un "bé col·lectiu que no pot ser regulat pel simple joc del mercat"¹. Aquest bé col·lectiu que és la formació d'una ciutadania mitjançant unes institucions educatives enteses com *espais públics* on es comparteix el coneixement, formes de vida i creences, és una necessitat que les administracions sorgides de les urnes, han de prioritzar avui més que mai. La societat s'encamina cap a un món on tenen cada vegada més incidència les xarxes virtuals que difuminen els paràmetres tradicionals en les relacions personals. Efectivament, la producció intensa i accelerada de coneixement "empeny la vida social fora dels anclatges de la tradició i en el que les relacions socials es situen en contextos d'espai i temps molt distants i dispars que fan difícil una visió de conjunt"².

La institució educativa esdevé necessària socialment davant la desinstitucionalització i la desaparició d'altres espais públics en benefici d'un difús individualisme de massa. L'ensenyament, en les seves diferents etapes, té el desafiament de situar l'aprenentatge dels nois i noies en un procés obert a partir de llur pròpia biografia amb l'objectiu de millorar la seva habilitat davant les inseguretats i per tal que pugui comprendre millor els fenòmens de caràcter transcultural. Quan una quantitat cada vegada més gran de persones és arrossegada per relacions que no és capaç d'entendre, dominar o ignorar pels seus propis mitjans, augmenta la conflictivitat social.³ Les responsabilitats educatives per a afrontar aquests fenòmens no recauen només a l'escola, o l'institut, però en aquesta època generadora d'incerteses és essencial el seu paper. Llur caràcter comunitari és més rellevant que mai i, per tant, cal avançar en l'aprofitament d'aquesta característica tot evitant la seva burocratització. Això significa que en els seus aspectes centrals, l'educació és un bé públic que cal vetllar. En els anys que vénen, de ben segur que es privatitzaran determinats serveis i àmbits educatius. Es parla de "privatitzar" la gerència o l'administració dels centres; molts dels serveis para - escolars ja ho són. En qualsevol cas, seria un error "deixar caure" l'educació, almenys en els seus aspectes centrals, en el terreny de la competència en el mercat, perquè tindria efectes nocius per al conjunt de la societat.

En aquests moments, els debats en la polítiques europees passen per trobar les estratègies per a continuar avançant econòmicament sense que es trenqui la cohesió social i sense que augmenti una dualització molt preocupant, en què els contrastos són cada vegada més forts també en els accessos a l'educació, a les infraestructures escolars, etc. El Consell d'Europa situa un horitzó amb tres tipologies de grups socials: aquells que poden interpretar; aquells que no poden fer altra cosa que utilitzar; i aquells que viuen al marge. Els sistemes i xarxes educatives hauran de fer el possible per tal que la major part de la població pugui moure's en el terreny de la interpretació de les dades i el coneixement.⁴

Tot aquest conjunt de fenòmens ens porten a afirmar que l'organització de l'ensenyament, i molt especialment l'ensenyament no universitari, s'ha de sustentar en els drets dels infants i de les persones a l'educació. Les polítiques educatives dels grans organismes internacionals, les aportacions de la pedagogia més actual

fonamenten les seves propostes en una revisió i aprofundiment en els drets de l'infant. No m'estendré en la definició d'aquests drets ja que és una temàtica que s'abordarà més directament des de la ponència de benestar social. Però no cal perdre-la de vista: l'ensenyament infantil, primari o secundari està al servei dels infants, dels nois i noies; no està en funció del professorat, ni del propi sistema educatiu, ni de les famílies. Aquesta és una consideració tan bàsica com ineludible però que convé recordar perquè no sempre es compleix. Com a exemple: hi ha professorat que quan arriben nous equipaments, considera que són exclusivament per a la millora de les seves pròpies condicions de treball. De la mateixa manera, hi ha gestors locals, o de l'administració que, quan una escola demana millores, només es pensen que els mestres ho demanen per a ells. Es la mateixa moneda amb dues cares i que no és res més que una perversió corporativitzadora que oblidia l'essencial: cal treballar i millorar les condicions per tal que els joves ciutadans d'un municipi, per tal que els joves alumnes, progressin i s'enriqueixin.

La municipalització

Com ja es manifestava en el Pla anterior,⁵ l'ensenyament haurà de potenciar una concepció oberta de les seves institucions, en permanent contacte amb el seu entorn. Però això no vol pas dir que hagi d'assumir automàticament les demandes socials que li arriben sinó que les ha de traduir a la realitat, temporal, institucional pròpia de cada context escolar. La societat, avui, no pot delegar més en l'ensenyament; més aviat es tracta de pactar i negociar el que es vol. És més feixuc, compromès i demana més implicació però és l'opció que portarà a una millora de l'ensenyament i de l'educació. No es pot esperar simplement que les administracions centralitzades solucionin els problemes de les escoles i dels instituts. Un cop definit el camp de joc i uns mínims per a cada centre, correspondrà a cada comunitat educativa avançar pel camí de la millora. Es per això que s'intensifiquen les veus que abonen que des del punt de vista de la gestió i del govern dels centres educatius, els municipis i les comarques tinguin més capacitat política i econòmica per a intervenir en el sistema educatiu en cada territori concret. Lògicament això genera molts interrogants en un país d'una profunda tradició centralitzadora dels serveis públics. Una tradició que l'organització autonòmica ha reduït en part, però que en alguns aspectes ha simplement mimetitzat i reforçat assumint tics centralitzadors. Encara avui podem parlar de "l'existència d'obstacles provinents de poders centrals que sobreposen una normativa a la lògica de les realitats i, per tant, n'impedeixen el desenvolupament".⁶ Aquest comentari, escrit pel pedagog Joaquim Franch al 1.979, ara fa vint anys, encara és ben vigent. I en aquest moment, la discussió sobre la municipalització de l'educació bàsica és a l'agenda política i social. No és que la municipalització sigui una mena de panacea; molts inconvenients s'albiren amb facilitat: desigualtats entre municipis, precarietat o inconstància de les polítiques, risc de clientelisme, de formes més o menys subtils de caciquisme, etc. Caldrà veure com evoluciona aquesta qüestió però és segura una futura major implicació de les administracions locals i comarcals en la gestió i seguiment de l'ensenyament, dirigint i ordenant l'educació dels infants i joves des d'un municipi o territori. Les fórmules poden ser diverses, però la diversificació demana respostes contextualitzades que caldrà assumir.

La gestió pública i propera de l'educació, doncs, és un repte pendent que caldrà aprofundir-hi en els propers anys. I això vol dir que la tipologia de l'ensenyament no podrà definir-se només preguntant qui paga els mestres. El debat públic - privat no pot fer-se ja en termes absoluts com si fossin realitats clarament separades. És la ciutadania, i per tant, el municipi l'àmbit al qual han de servir les escoles del tipus que siguin i, per tant, caldrà veure qui i com gestiona l'escola, com participa la comunitat, els propis docents, els pares... Potser serà més important ser mestre dels alumnes/nens d'un poble o ciutat, que mestre d'un determinat centre. I caldrà veure fins a quin

punt els centres concertats participen, malgrat els límits i les paradoxes evidents, d'aquesta perspectiva. Així mateix, la docència en un servei públic avui significa col·legialitat i cooperació entre professionals i centres en un món en què una educació pública, en un sentit ampli, pot ser servida també per altres agents, xarxes i institucions. La intensificació de la vida comunitària al voltant de l'escola també és essencial per a consensuar els curricula que avui s'imparteixen als centres educatius, per tal que puguin ser entesos per les famílies i sense que per al professorat signifiqui l'assumpció indiscriminadament i mimètica de totes les demandes que se'ls plantegen, moltes d'elles contradictòries.

La dialèctica global - local.

L'emergència d'àmbits com la ciutat i la comarca en tant que "escenaris propicis per fer i controlar projectes factibles de convivència democràtica i de construcció social d'identitats" en paraules de F. Caivano,⁷ es combina amb el fenomen de la mundialització o la globalització. La cultura es mou a cavall de la universalització i la localització i també entre l'homogeneïtzació i la diversificació. En conseqüència, l'eix bàsic sobre el qual s'ha de fonamentar el treball escolar i acadèmic que és la capacitat d'interpretar la realitat amb les eines de la ciència, les arts, els llenguatges, la tecnologia, etc., demana una intervenció pedagògica que es podria resumir amb aquella màxima dels ecologistes: "pensa globalment, actua localment" i que en un sentit similar, R. Robertson expressa amb el concepte "glocalització" un neologisme que sintetitza el global i el local i que pretén definir una estratègia que permeti una millor comprensió del món i que permeti, sobretot, la capacitat d'actuació autònoma de les persones.⁸

La globalització en el camp educatiu té una plasmació concreta en la qüestió de l'educació intercultural que tot seguim comentarem breument. Abans d'entrar-hi, convé citar dos altres aspectes bàsics i estretament interrelacionats que caldrà impulsar i aprofundir que són la dimensió europea i la cooperació i solidaritat internacional. Crec que la presència d'Europa en termes d'experiències i intercanvis escolars, de programes Comenius/Sòcrates, en termes de continguts curriculars, en termes de coneixements, etc. és encara molt incipient en la realitat educativa de la comarca d'Osona, i, per tant, un camp per impulsar decididament. Pel que fa a la cooperació internacional, és un àmbit que correspon al conjunt de la societat treballar en aquesta direcció però el sector educatiu pot actuar i, en molts casos ja actua, en conscienciar i en orientar propostes per paliar aquella dualització de què parlàvem: mentre per un costat s'avança en noves fites del coneixement pedagògic i en noves formes d'excel·lència, per una altra banda, milions d'infants tenen difícil l'accés a un ensenyament bàsic mínim. Forma part d'una educació de la ciutadania plantejar-se les qüestions de la solidaritat internacional sense que això signifiqui fer-ne una temàtica exclusiva o sense fer-ne un mer pretext per a happenings lúdics puntuals i ben intencionats.

La interculturalitat

La darrera dècada ha constatat en les nostres aules allò que ja era habitual a les escoles de les grans ciutats europees i llurs rodalies: la presència constant d'alumnes que arriben d'altres països amb cultures, religions i estils de vida ben diversos. Les institucions educatives hauran de demostrar la seva capacitat en una de les seves funcions més nobles: l'oferta d'un àmbit formatiu on s'adquireixen i comparteixen coneixements científics, l'art, els llenguatges... La interculturalitat constitueix realment "una gran prioritat en el replantejament de l'escola contemporània: hi convergeixen qüestions tan importants com l'educació per la pau, i la construcció d'un nou ordre

internacional."⁹ Tot i que és el conjunt de la societat civil la que ha d'empènyer, a través dels seus diferents agents, per tal que es modifiquin les actituds i els valors necessaris per a l'assumpció de la interculturalitat, l'educació - i no només les escoles - continua essent un element central en la conformació d'una "saviesa sostenible" també en les relacions entre persones i grups socials; és a dir, en l'establiment de contextos de relació possibles i dignes per a tothom; i en el reconeixement de la diversitat cultural al si d'institucions com les educatives, la finalitat de les quals és justament el desplegament del *desenvolupament humà* en el sentit cultural ampli, integrador i humanístic que els organismes internacionals (ONU, UNESCO, etc.) donen a aquest concepte. Les institucions educatives han d'esdevenir un context raonable per al desenvolupament de la comprensió entre alumnes que provenen de cultures diverses justament pel fet que l'escola o l'institut són exerceixen un paper de mediació respecte de les influències plurals que les diferents cultures exerceixen de forma permanent sobre les noves generacions. (I no parlem només de cultures en funció de la procedència geogràfica sinó també dels diferents entorns, agències i institucions culturals presents en la societat). Globalment parlant, el principi d'acollida com a principi pedagògic primordial ha estat ben assumit pel professorat i els centres, tot i les dificultats inherents a l'existència de fluxos migratoris intensos i a la vegada irregulars en el temps. Arribar a l'establiment de contextos raonables per a tot l'alumnat és una qüestió en què hi juguen molts factors: començant pel factor temps, la informació i els coneixements que permeten destruir tòpics, posicions apriorístiques, generalitzacions i pors. El treball pedagògic a fer és ingent i crec que és a la secundària on les dificultats poden ser més grans. També crec que els recursos tècnics, pedagògics i didàctics i el personal d'assessorament per a ajudar al professorat són escassos.

S'ha seguit amb molta atenció alguns dels processos desenvolupats a Osona pel que fa a la distribució d'alumnat entre les escoles en funció d'aquests processos migratoris. S'ha parlat del "model de Vic" i, en menor grau també del de Manlleu. A banda de les ressonàncies mediàtiques i les instrumentalitzacions polítiques d'aquests fenòmens, el cert és que hi ha necessitat, a tota Catalunya i a tots nivells (administracions, associacions, partits) de tenir criteris idees i propostes per a afrontar aquests fenòmens. Serà indispensable està al corrent de les aportacions que ensenyants, recercadors, comunitats educatives i administracions vagin fent. No crec que es pugui parlar de models i de situacions generalitzables perquè la realitat és molt dinàmica i diversa: podríem parlar de la situació canviant a Vic i a les diferents escoles i als diferents IES, a Manlleu, a Sant Bartomeu del Grau i a d'altres llocs que ara no podem comentar amb detall. El repartiment de l'alumnat en forma de quotes tant a l'ensenyament públic com al concertat, la modificació del mapa escolar per intentar de respondre millor a aquests reptes són respostes possibles però ni úniques ni perfectes i caldrà treballar amb molta constància i atenció a les dinàmiques socials. Des del punt de vista professional s'han posat en marxa activitats de divulgació, cursos de postgrau, recerques, etc. que han de constituir una bona base. Des del punt de vista comunitari, els poders públics hauran d'implicar-se intensament per a canalitzar situacions problemàtiques, reduir tensions i per a debatre tots aquests processos vinculats a una nova onada migratòria; un fet que no és nou al nostre país però que té unes característiques diferents respecte de la dels anys seixantes.

La societat del coneixement

Ara fa deu anys no podíem preveure la familiaritat amb la què avui parlem d'un e-mail o d'internet. El Pla Estratègic per a la Societat de la Informació¹⁰, recentment presentat, estableix per a finals del 99, una ràtio de vint alumnes per ordinador a tot el sistema educatiu català. Estan en marxa plans específics per a l'ensenyament -Projecte ARGO-, etc. Però l'important està per arribar i és més transcendental que la

dotació d'equipaments i el facilitar l'accés de tothom a les tecnologies de la informació. Hi haurà sens dubte, canvis profunds en els estils cognitius dels joves, en la configuració dels centres educatius (des de l'arquitectura als curricula), en la ruptura dels paràmetres habituals d'espai i temps i en les estratègies per a ensenyar i a aprendre. Un dels panels està dedicat a aquesta qüestió i no m'hi estendré. L'únic que cal remarcar és que no estem només davant d'un augment de la presència d'una determinada tecnologia. Sabem que això comportarà canvis en el que entenem per socialització, en com s'exercirà la ciutadania. Uns canvis que han poder ser manejats en la mesura del possible per tal que serveixin per a incloure i no per marcar encara més diferències i per tal que permetin recrear les diferents identitats culturals i no pas per homogeneïtzar-les superficialment.¹¹

La renovació del sistema educatiu

Al 1.990 s'aprovava una nova llei de l'ensenyament: la LOGSE, que ja funcionava de forma experimental uns anys abans: hem viscut, doncs una dècada amb l'anomenada popularment "Reforma". Molts anys per a un procés d'implantació que probablement no hauria de durar tant però és que es tracta d'una llei que va néixer amb ambició, amb voluntat de dur a terme transformacions transcendents: allargament de l'ensenyament obligatori, reforma curricular, renovació dels fonaments psicopedagògics, transformació forta del tram de secundària, replantejament de la formació professional. Es per això que la LOGSE ha estat "sacralitzada per uns que han convertit la Llei en una finalitat en si mateixa i demonitzada pels altres que han adjudicat a la Llei la responsabilitat de molts problemes educatius les causes dels quals són complexes des del punt de vista social"¹². També hi ha un panel dedicat específicament a aquesta qüestió centrat a l'ensenyament secundari que, tant per l'edat i característiques dels nois i noies, com per la seva ubicació entre la formació bàsica i la formació per al treball i l'ensenyament superior, és on es concentren els interrogants i problemes més decisius. Aquesta situació de cruïlla entre la base educativa que ha de tenir tot ciutadà i el desplegament cap a una formació i a una ocupació laboral adequades a les capacitats i qualitats de cadascú, està generant tensions a les aules i posa de manifest els dèficits estructurals i de formació d'aquesta etapa on també s'hi noten de manera especialment sensible els canvis culturals que s'estan produint a la nostra societat. Els poders públics locals i territorials han de convertir-se en agents actius en recolzar els instituts en aconseguir que la universalització de l'ensenyament secundari sigui compatible amb un aprofitament acadèmic adequat a totes les necessitats i capacitats dels estudiants.

SEGONA PART:

BREUS APUNTS SOBRE ALTRES ASPECTES DEL PRESENT I EL FUTUR DE L'EDUCACIÓ A OSONA

A banda de les temàtiques fonamentals apuntades fins ara i, sense voler allargar-me més del que la coordinació del Pla Estratègic ha establert pel que fa a les dimensions de les ponències, voldria fer alguns apunts referits a altres qüestions, també importants, que afecten al desenvolupament de l'educació i la formació a la nostra comarca, alguna de les quals reprenem també de l'informe d'ensenyament del Primer Pla Estratègic.

- La Universitat. Compta també amb un panel específic i per tant, només voldria remarcar el caràcter de dinamitzador i de catalitzador que una universitat té en relació

al conjunt del sistema educatiu tant en el camp d'oferir més possibilitats de formació al conjunt de la ciutadania, en la formació inicial i permanent dels docents, en la capacitat d'anticipar-se amb recerca i innovació als nous reptes socials i en l'animació cultural i científica del conjunt del territori.

- L'atenció i l'educació dels infants de zero a tres anys. Aquesta és una temàtica d'actualitat, per les propostes que des del Parlament de Catalunya en el sentit de millora i augment de places en la franja 0-3 anys i que també ha estat motiu de debat als nostres municipis i formen part dels "catàlegs electorals" de les autonòmiques de la tardor 99. Des del punt de vista europeu, les diferents formes d'assistència a les famílies en la cura dels més petits és una qüestió -a cavall de benestar social i educació - que caldrà tractar en el marc del Pla Estratègic.

- Canvis en la formació. L'accés al treball i la formació permanent es troben en una situació de transformacions molt fortes a tot Europa en la perspectiva de considerar la via tradicional a partir d'un diploma o títol, com una via insuficient. Sense menystenir-la, es considera que cal complementar-la amb sistemes flexibles d'acreditació i de reconeixement de les competències de cadascú. Això implica la potenciació de l'orientació i la informació com a bases per a una política veritable de formació i d'accés a l'ocupació, comporta la creació de xarxes de cooperació i de formació, i suposa potenciar l'autonomia dels agents i la flexibilització dels sistemes tant en l'àmbit formatiu com en el laboral. Amb l'augment quantitatiu i qualitatiu de passarel·les i itineraris. La potenciació de l'educació d'adults i les xarxes de formació comunitàries que ja existeixen a la nostra comarca és un factor central del progrés educatiu i social a Osona.

- El perfeccionament professional dels docents. En un món canviant, l'ensenyament centrat en un aprenentatge purament de manteniment, no és suficient perquè s'han de donar respostes a problemes nous, no previstos. Això implica que cal potenciar la recerca i la innovació, no d'una manera uniforme i generalitzada sinó que ha de tenir un caràcter singularitzat i lligat a projectes concrets que siguin recolzats per part de l'administració i que puguin integrar-se en sistemes d'informació que puguin ser coneguts per tota a comunitat. Aquesta singularització ha de permetre la presència d'assessors de dins i fora del territori i a dins i a fora dels centres. Així com l'impuls pel que fa a publicacions, recerques, llicències d'estudi i períodes sabàtics, projectes d'investigació, premis. Les instàncies locals i comarcals poden fer més en aquesta direcció.

- L'avaluació dels sistemes educatius. Aquesta és ja una qüestió de plena vigència i que creixerà en el futur, com esta passant a tot Europa. Cal analitzar si el sistema educatiu assoleix els objectius en cadascun dels seus àmbits: rendiment acadèmic de l'alumnat, qualitat docent, funcionament dels serveis, etc. Si aquests processos d'avaluació són de doble direcció (vertical - horitzontal, horitzontal - vertical), si tenen en compte els contextos i els territoris, si hi poden participar en la seva concepció i aplicació tots els agents implicats, l'avaluació servirà per a la millora de l'educació i per a frenar els riscos evidents de corporativització i burocratització. Si no es així, aquests riscos s'aniran accentuant.

- L'educació en el terreny de les arts. La presència cada cop més rellevant dels ensenyaments artístics, l'expansió quantitativa i qualitativa de les escoles de música a molts municipis de la comarca, fan dels ensenyaments artístics -en un sentit ampli - un àmbit amb moltes potencialitats tot i les limitacions institucionals i de mitjans que en molts dels casos en condicionen el desplegament. Una progressiva consolidació institucional i de recursos i una estreta coordinació entre els centres d'ensenyament general i els centres específics pot crear les condicions per una educació de qualitat en àmbits tradicionalment mal atesos en les darreres dècades, però amb una llarga

tradició al nostre país, i que poden créixer molt, tal com ja ha succeït en els darrers anys.

- Coordinació entre l'educació formal i no formal. L'establiment d'estructures de coordinació entre l'educació regulada i l'educació del temps lliure és una qüestió indispensable pel gran creixement de les activitats de lleure. El mateix s'ha de dir dels diferents serveis auxiliars i de suport als centres educatius i de la gran varietat d'entitats i institucions (de museus a escoles de natura) que ofereixen propostes educatives tant de l'àmbit formal com no formal. En els propers anys pot ser que es replantegin horaris i calendaris escolars i educatius, la qual cosa obligarà a les administracions locals i comarcals a intervenir més directament -ara ja passa en aspectes concrets com l'organització de colònies o esplais d'estiu - en la gestió del temps i de les ofertes educatives de cada poble o ciutat.

- L'educació per a una millor qualitat de vida. En un sentit ampli, l'educació ambiental, l'educació per la salut i l'educació per a la diversitat (educació especial) són sectors d'un cert protagonisme a la nostra comarca que convé que continuïn desenvolupant-se. El mateix podríem dir de l'educació viària, si bé aquest és un aspecte on es poden veure la impotència de l'educació davant d'altres fenòmens (alta mobilitat, l'oci nocturn, la tipologia dels automòbils, la xarxa viària ...). En qualsevol cas, el tràgic protagonisme comarcal en aquest terreny obliga estudiar noves estratègies formatives, malgrat les limitacions de què parlem.

- L'equilibri territorial. Aquesta és una necessitat que no només s'ha de debatre en termes generals de país, sinó també a dintre d'una mateixa comarca. Des d'un punt de vista de política educativa, caldria reduir la penalització que pot existir en el medi rural en relació a l'accés a l'educació regulada i a l'accés a ofertes de tota mena en el camp de l'educació en el lleure, en l'educació esportiva, etc. La preocupació per l'escola rural ha de formar part de l'agenda política en l'àmbit municipal i comarcal.

Per acabar: tots els aspectes ressenyats en aquesta dotzena de fulls requereixen dades concretes, recerques específiques per conèixer l'estat de la qüestió i per a fer propostes d'actuació viables i positives. En conseqüència convindrà la realització d'aquests estudis però també caldrà una política de recollida d'informació que ara es troba dispersa en les diferents administracions, així com de tenir recollides totes les dades resultants de recerques sobre aspectes concrets de la comarca fetes per investigadors d'universitats diverses. És bàsic que la comarca compti amb totes les informacions per a conèixer la seva pròpia realitat, en aquest cas, l'educativa. Finalment, i encara que sigui una obvietat, convé remarcar que tota millora de l'educació en un territori concret passa pel reforçament de la concepció comunitària de l'educació. A tots els nivells: de les Associacions de Pares als Consells Escolars, de la ciutat educadora a la coordinació territorial. Això implica participació, transparència, informació, diàleg entre els agents i entre les Administracions; aspectes tots ells fàcils d'assenyalar però més difícils d'assolir.

NOTES:

' DELORS et al. (Informe UNESCO) *Hi ha un tresor amagat a dins*. Barcelona: UNESCO, 1996.

2 GIDDENS, A., *Consecuencias de la modernidad*. Madrid: Alianza Ed., 1.996.

' BECK, U., *¿Qué es la globalización?* Barcelona: Ed. Paidós, 1.998.

4 AAVV., *Enseigner et apprendre. Vers la société cognitive*. (Livre blanc sur Pédagogie et la formation). Conseil d'Europe, 1.996.

' TORT, A., *Informe d'ensenyament. Pla Estratègic Osona XXI*. Ed. Consell Comarcal d'Osona, Vic, 1.992

6 FRANCH, J., *Línies d'actuació per a construir l'escola de tots*. 1.979. Doc. multicopiat.

7 CAIVANO, F., *Barcelona, ciutat mestra*. El Periódico, abril 1.999

' BECK, U., *¿Qué es la globalización?* Op. Cit.

9 CARNEIRO, R. *Los profesores y los nuevos desafíos del siglo XXI*. DINS AAVV., *Hacia la educación del año 2.000. (Una visión del informe Delors)*. Bellaterra (Barcelona): Servei de Publicacions de la UAB, 1.998.

10 A.A.V.V., *Catalunya en Xarxa. (Pla Estratègic per a la Societat de la Informació)* Comissionat per a la Societat de la Informació. Generalitat de Catalunya, Barcelona, 1.999.

PEDRÓ, F., *El sistema educatiu i la societat de la informació*. Doc. Multicopiat, 1.998.

TORT, A., *10 anys de transformacions educatives*. La Marxa, maig del.999.

Reflexions a l'entorn de la Reforma de l'Ensenyament Secundari.

Per Antoni Llach
IES Cirvianum

1. Marc general.

Mai com ara s'havia demanat tant al sistema educatiu del nostre país. L'educació ha passat a ser una de les preocupacions fonamentals dels governants, i l'escola ha esdevingut centre d'atenció d'una societat que li demana tasques per les quals, almenys fins ara, no s'havia preparat mai.

L'ampliació de l'escolarització obligatòria fins als setze anys, així com la modificació dels trams d'escolarització i la socialització dels ciutadans, contribuint d'aquesta manera a la cohesió d'una societat cada cop més fragmentada per les diferències socials i/o ètniques són els reptes bàsics de l'escola avui. Una escola que ha de deixar de ser competitiva i excloent per convertir-se en comprensiva i integradora.

L'aplicació primer de la LODE i després de la LOGSE ha significat, entre altres coses, que tota la població dels 6 als 16 anys està escolaritzada i que bona part de la població compresa en els trams de 3 a 6 anys i de 16 a 18 també ho està. El sistema educatiu acull avui més joves que mai.

D'altra banda, les previsions fetes per la LODE i la LOGSE s'han vist modificades per una forta baixada demogràfica, un augment d'alumnes d'incorporació tardana que, en moltes ocasions, ni tan sols entenen cap de les llengües oficials del nostre país, i una gran fragmentació social, que es fa més evident cada dia.

L'existència d'una doble xarxa d'escoles (públiques i concertades) fa que majoritàriament, per múltiples raons, sigui l'escola pública la receptora dels alumnes més conflictius i/o desfavorits. Aquest fet incontestable fa que una part de la societat, sovint influent, es decanti clarament per l'escola privada concertada allà on això és possible, generalment a les ciutats, pel fet de no haver-hi un repartiment equitatiu d'aquest tipus d'alumnes en les dues xarxes.

Malgrat l'esforç realitzat per les administracions en els darrers anys sobretot pel que fa a equipaments i "ratio" d'alumnes/aula, la comunitat educativa està sota un gran desconcert provocat, en part, pel canvi de rol que ha experimentat l'escola però, bàsicament, com a conseqüència de les contradiccions internes d'un sistema que vol implantar un ensenyament no competitiu en una societat profundament competitiva, un ensenyament no classista i integrador en una societat cada cop més classista i

desintegradora. Aquest desconcert és molt més intens a l'ensenyament públic pel seu caràcter de servei a la comunitat i per la impossibilitat de cobrar taxes o seleccionar el seu alumnat.

2. L'Ensenyament Secundari Obligatori.

Una vegada implantats a tot el territori els ensenyaments secundaris obligatoris (ESO) i després d'anys d'experimentació en zones concretes es fa evident que:

- a) El plantejament del nou sistema requereix una organització horitzontal que xoca frontalment amb l'estructura vertical de la majoria de centres. És indispensable per l'èxit de la reforma trobar un punt d'equilibri entre aquestes dues estructures.
- b) La necessitat d'establir nous mecanismes de coordinació entre el professorat i l'augment considerable de temps dedicat a l'atenció de l'alumnat que requereix el nou sistema educatiu suposa una major dedicació, qualitativa i quantitativa, del professorat. Almenys fins el moment present, no s'ha ofert cap incentiu econòmic i/o social al professorat per compensar aquest augment de la seva dedicació. Tot això ha provocat un gran desencant en aquest col·lectiu, fonamental per tirar endavant amb èxit la reforma.
- c) Existeixen seriosos indicis que aquest esforç organitzatiu i de treball no es tradueix en resultats visibles en el rendiment de l'alumnat. Acadèmicament els resultats són força pitjors que els inicialment esperats i el nivell de conflictivitat a l'escola ha augmentat considerablement sense que el professorat disposi d'eines i preparació adients per enfocar correctament el conflicte.
- d) Molts alumnes acaben no acreditant l'ESO perquè la major part dels recursos han de dedicar-se als alumnes conductuals i/o amb necessitats educatives especials.
- e) El principi rector del tractament de la diversitat ha de ser que l'ensenyament s'ha d'adaptar als alumnes i no al revés, com moltes vegades passa. És indispensable que, respectant l'autonomia de centre, el projecte curricular del tractament de la diversitat vagi acompanyat d'un assessorament i avaluació posterior de la inspecció.
- f) La comunitat educativa, pares, professors i alumnes, no ha assumit que l'obtenció del Graduat en Educació Secundària Obligatòria faculta per cursar altres ensenyaments, però no ha de garantir l'èxit en els mateixos.

3. Ensenyaments Postobligatoris.

Si bé els ensenyaments postobligatoris encara no s'han acabat d'implantar en la totalitat del territori, no és agosarat, en base als resultats de les zones d'experimentació, apuntar trets que poden ser importants de cara a millorar la implantació i posterior consolidació d'aquests estudis. A tall d'exemple:

- a) Els centres de secundària han d'oferir als seus alumnes mecanismes suficients que permetin una correcta orientació escolar en el moment d'acabar l'ESO.
- b) El Batxillerat no pot ésser considerat només com el pas necessari per anar a la Universitat, sinó que cal enfocar-lo com la cultura mitjana del ciutadà del segle XXI. Aquest plantejament obliga a comprendre i donar resposta als múltiples interessos que pot tenir un alumne en el moment de cursar aquests estudis.
- c) La nova formació professional s'ha de plantejar en funció de la demanda laboral d'una zona concreta, única forma de garantir el seu èxit. L'administració educativa hauria de fer esforços per promocionar aquesta formació a nivell social.
- d) Els possibles desequilibris inicials en els diferents ensenyaments postobligatoris, preferentment els de caràcter professional, no han de tenir respostes normatives restrictives. En qualsevol cas és imprescindible parlar amb els agents socials i institucionals de cada zona territorial abans de procedir a una modificació de les ofertes d'aquests estudis.

4. Conclusions.

En aquest moment d'implantació de la reforma és evident que hi ha aspectes que requereixen un canvi amb una certa urgència i profunditat, mentre que n'hi ha d'altres que caldrà esperar a la consolidació del nou sistema per decidir-ne o no la seva revisió. Dels primers aspectes cal destacar:

- a) Modificació de la normativa d'admissió d'alumnes sobre la base de garantir la no acumulació en un determinat centre d'alumnes problemàtics. Caldria, en aquest sentit, una actitud valenta de les administracions, locals, comarcals i nacionals, per redreçar l'actual desequilibri entre centres públics i centres privats concertats.
- b) Modificació de la normativa que defineix i reglamenta la funció directiva. Els nous IES nascuts de la reforma són empreses complexes que requereixen una gestió especialitzada de personal i de recursos que l'estructura de les actuals direccions no pot garantir.

- c) Caldrien mesures encaminades a tornar la il·lusió a un professorat que, majoritàriament, està desencantat de la reforma.
- d) Afavorir la coordinació entre EAP's, psicopedagogs, mestres de pedagogia terapèutica, serveis socials i altres estaments semblants. Cal definir les seves tasques per aconseguir el màxim aprofitament de recursos i evitar duplicitat de funcions.
- e) Cal anar cap a una cultura avaluativa coherent de tot el sistema educatiu per la qual cosa és imprescindible que tots els centres de secundària imparteixin tots els ensenyaments, tant obligatoris (ESO) com postobligatoris (Batxillerat i Cicles Formatius).
- f) La reforma del sistema educatiu suposa un moment immillorable per plantejar-se un ensenyament professional integrat als centres educatius, cosa que permetria rendibilitzar les instal·lacions dels IES i, per tant, la gran inversió que s'ha fet des del departament d'Ensenyament, concentrar recursos i garantir la qualitat d'aquests ensenyaments. Per aconseguir aquest objectiu caldria que el Departament d'Ensenyament assumís competències que en aquests moments pertanyen a d'altres Departaments, sobretot Treball, Justícia, Benestar Social i Presidència.
- g) La multiplicació de centres docents de secundària que ha suposat el desenvolupament del nou sistema educatiu, afegit al gran nombre de centres de primària existents, fa que l'actual estructura de Delegacions Territorials sigui clarament insuficient. Caldria avançar cap a una organització de caràcter comarcal, i fins i tot local, per garantir la no discriminació docent per motius territorials.

Universitat i comarca

Joaquim Albareda
Universitat de Girona

En fer l'anàlisi de quins haurien de ser els lligams que caldria travar entre la Universitat de Vic i la comarca, abans que res cal partir de la premissa de la potencialitat que suposa per a Osona el fet d'haver recuperat aquesta institució, al cap de gairebé tres segles.

És, d'entrada, una institució que ofereix un servei al país, però del qual es beneficia, en primer lloc, tota la comarca. No es tracta, solament, de les facilitats i les possibilitats que posa a l'abast dels joves osonencs – i dels no tan joves si tenim en compte el reciclatge permanent, cada dia més necessari -, per cursar uns estudis sense haver-se de traslladar a d'altres ciutats, sinó també l'enlairament cultural que la Universitat aporta a la comarca, en tota la diversitat de disciplines que abasta.

Suposa, alhora, la millora de la qualificació professional dels osonencs i, per tant, del capital humà, element cabdal per al desenvolupament econòmic i social. I comporta, evidentment, uns efectes dinamitzadors directes de l'economia de la ciutat de Vic i, de retop, de la comarca.

Tanmateix, una vegada superada l'etapa fundacional i de consolidació de la Universitat de Vic, seria convenient que s'assolissin uns nivells molt més òptims de relació entre la Universitat i la comarca.

En primer lloc, atesa la naturalesa no pública de la U.V., per dotar-la d'un suport financer més sòlid. La cinquena conclusió de *l'Informe sobre els Estudis Universitaris de Vic. Evolució i previsions*, del Pla Estratègic Osona XXI, assenyalava el problema en termes prou clars: la participació del sector públic recau gairebé exclusivament en l'administració municipal de Vic. Cal, doncs, ampliar-la a les altres administracions de l'àmbit comarcal (municipis, Consell Comarcal, Diputació) i en especial a l'administració autonòmica.

En segon lloc, per potenciar al màxim la seva imbricació en el teixit social osonenc i per assolir un doble objectiu: perquè la comarca senti la U.V. com una cosa seva i perquè, a la inversa, la U.V. estigui atenta i es mostri especialment sensible a les demandes de la societat osonenca en tots els sentits. És cert que la U.V. s'ha mostrat molt activa en l'establiment de convenis amb institucions i empreses de la comarca. L'intercanvi (oferta de serveis i de recerca aplicada de part de la U.V. i suport econòmic o col·laboracions diverses de les empreses i institucions a la U.V.) és altament beneficiós per ambdues parts. D'altra banda, en el nostre país, el mecenatge és, encara, una pràctica molt limitada que cal desenvolupar. Entretant, cal seguir potenciant l'oferta de serveis de la U.V. a les institucions comarcals i locals i a les empreses. Finalment, caldria explotar millor el gran potencial cultural de la U.V. i posar-lo més a l'abast de tots els pobles de la comarca. En aquest terreny, les possibilitats són infinites.

Tot plegat ens porta, inevitablement, a recordar la conveniència d'enfortir en tots els sentits – representatiu i econòmic- patrimonial – la Fundació Pública Municipal, tal com recordava la tercera conclusió de l'Informe del Pla Estratègic. Pot esdevenir, sens dubte, l'artífex d'aquesta comunitat d'interessos el qual, alhora, enfortirà la U.V., condicionada com està per la seva naturalesa jurídica atípica – d'iniciativa civil i alhora pública -, però que ha demostrat sobradament la seva viabilitat acadèmica i solvència en el mapa universitari català, marca per la polarització entre Universitat pública i

Universitat privada. De més a més, la retallada de la despesa pública, la qual es del tot previsible que s'agreugi en els propers anys, a conseqüència de la davallada de la matrícula, constitueix un altre argument de pes en aquesta direcció. Que la Fundació Pública Municipal tingui un pes decisiu en el futur, i que en la mesura del possible esdevingui Comarcal, podria ser una bona via per assolir aquests objectius.

Però és evident que per arribar a aquest objectiu cal una autèntica voluntat de fer política comarcal, més enllà de les declaracions de bones intencions actuals que a la pràctica es tradueixen en realitzacions molt minses, exigència que, d'altra banda, cada dia esdevé més imprescindible en la planificació territorial i en el disseny de polítiques mediambientals, industrials, turístiques, culturals o educatives. Una política d'aquestes característiques comportaria la implicació decidida de tota la comarca amb la U.V., sense prejudicis i que, recíprocament, la ciutat de Vic, la impulsora indiscutible d'aquest gran projecte, continués liderant-lo tot donant marge de participació a tota la comarca sense por de perdre protagonisme. Cal mesurar, en termes objectius, els guanys col·lectius d'aquesta imbricació i articular mecanismes de col·laboració i participació. Si l'objectiu arribés a quallar, constituiria un bon indicador de l'assoliment d'un grau remarcable d'integració comarcal, cosa fonamental per fer front als reptes de la competitivitat i de la millora de la qualitat de vida de cara al segle XXI. Probablement sigui el Consell Comarcal l'organisme que es troba en millors condicions per erigir-se en el capdavanter d'aquest objectiu ambiciós que tant beneficiaria la Universitat i la comarca.

En aquest camí prometedor, cal veure quina ha sigut la via que han emprès les altres universitats. Salvant totes les diferències, la Universitat de Girona, com d'altres universitats, desenvolupa una política d'arrelament en el territori que pot ser il·lustrativa: a banda de tenir una gran incidència – en tots els sentits – a la ciutat i a les comarques gironines, ha desenvolupat convenis amb diverses ciutats i poblacions, on ha ubicat càtedres o instituts de recerca i, fins i tot, algun estudi (Sant Feliu de Guíxols). De fet, aquesta possibilitat, ja es contemplava en el Pla Estratègic (subobjectiu de la línia estratègica II: estudiar la possibilitat de l'expansió física dels EUV a altres pobles de la comarca). Es tracta, doncs, de superar les inèrcies i les reticències, mitjançant l'articulació, el més aviat possible, d'uns mecanismes que travin fermament la Universitat i la comarca.

En els anys que s'acosten, s'establirà una competència aferrissada entre les universitats per tal d'excel·lir i mantenir una bona posició en el mapa universitari català. Això implica, de part de les universitats, l'oferta d'una docència de qualitat, d'una recerca remarcable en alguns àmbits i d'una bons serveis a la societat. A la U.V., per reeixir en aquest repte, li cal, més que a cap d'altra universitat del país, el suport compacte d'Osona i, fins i tot, si és possible, d'algunes comarques veïnes.

Formació Permanent i Transferència Tecnològica

Ramon Pinyol i Torrents
Universitat de Vic

El 50% dels coneixements actuals, segons declaren alguns experts, d'aquí a 10 anys hauran quedat obsolets. És aquesta una d'aquelles afirmacions fàcils de fer i pràcticament impossibles de demostrar, atès que només en el futur es podrà comprovar. En tot cas, però, serveix per posar en relleu un fet que tothom comprova sense necessitat de fer cap estudi: el ritme vertiginós de l'avenç dels coneixements científics i tecnològics.

Els professionals, les empreses i les institucions universitàries ja fa molt temps que presten una atenció especial a la formació continuada o permanent. El mercat de treball exigeix perfils professionals que tinguin una base generalista i interdisciplinari i, alhora, una capacitat d'aportar valor afegit als diversos llocs de treball. No n'hi prou amb els coneixements i les habilitats de base: cal una actitud activa per incrementar-los de manera contínua.

La Universitat, acusada sovint, i no sempre sense raó, de donar una orientació poc pràctica a la seva formació, ha sofert transformacions profundes en les dues darreres dècades. La formació acadèmica, certament, resulta moltes vegades insuficient per cobrir els requeriments dels llocs de treball. Per contra, en altres ocasions, quan la formació universitària s'ha especialitzat massa en un primer nivell (és a dir, en diplomatures i enginyeries tècniques), la mateixa rapidesa de l'evolució dels perfils que demanen les empreses ha provocat que molts treballadors, per manca d'una base generalista i interdisciplinari prou sòlida, tinguin més dificultats d'adaptació als canvis. De fet, avui s'ha començat a plantejar el debat sobre la conveniència d'instaurar, a mitjà termini, un nou cicle universitari, que abraçaria el nivell inicial de d'entrada en el món acadèmic, amb la finalitat de millorar i completar la formació dels alumnes procedents de secundària i, a la vegada, de dotar els estudiants universitaris d'uns fonaments més sòlids.

Tot amb tot, avui el sistema d'accés d'una carrera a una altra i d'un primer a un segon cicle (les anomenades "passarel·les") s'ha flexibilitzat molt i obre moltes possibilitats als estudiants i als titulats. D'altra banda, en els darrers anys la Universitat s'ha abocat en els cursos de postgrau, en molts casos a través de fórmules jurídiques com les fundacions i sovint amb convenis amb empreses i institucions. La Universitat de Vic, justament, arran del seu reconeixement com a universitat plena pel Parlament de Catalunya el 21 de maig de 1997, va dotar-se d'un ens que articula i potencia les seves accions formatives no regulades: el Centre Eusebi Molera de Formació Continuada i Transferència de Tecnologia (CEMFORT).

D'altra banda, l'ensenyament homologat (els títols impartits de manera general a tot el sistema educatiu), que està molt regulat pels poders públics i dona poc marge a la iniciativa de les universitats, està pensat per a uns estudiants procedents fonamentalment de l'ensenyament secundari i dona poques possibilitats a les persones d'altres franges d'edat i de formació. Aquest panorama haurà de presentar canvis en els propers anys per facilitar l'entrada d'estudiants més grans i/o de més formació de base ja sigui per realitzar una primera o una segona carrera.

Les universitats ofereixen avui dos grans blocs de formació continuada:

a) cursos de postgrau (doctorats, màsters i postgraus pròpiament dits), regulats normativament per l'Administració, als quals només tenen accés aquells que posseeixen una titulació universitària, i que donen dret a un títol universitari propi de la universitat que els imparteix i l'Administració reconeix, per bé que no permeten l'exercici de professions que comptin amb un títol homologat.

b) cursos d'extensió universitària, d'especialització o d'expertesa, no regulats en absolut, per als quals no es necessita cap titulació universitària homologada prèvia i que van adreçats a un públic més ampli i que, en molts casos, poden coincidir amb els de postgrau (títol del curs, programa i professorat), però que la legislació no permet de qualificar-los de postgraus.

L'èxit d'aquests dos tipus de cursos és variable i sovint una part dels que veiem que s'ofereixen en els anuncis publicitaris no s'arriben a realitzar mai, atès que, per definició, són cursos que, tret d'algun cas en què poden comptar amb alguna subvenció, han de ser rendibles, a diferència dels cursos homologats de les carreres que en general no hi intervenen els criteris de rendibilitat.

En tot cas, en un futur immediat sembla clar que s'experimentarà un creixement de tot l'àmbit de la formació continuada que vindrà marcat per factors com ara els següents:

1. *Competència d'ofertes entre les universitats*, que intentaran accedir als mateixos segments professionals i empresarials.
2. *Millora de la qualitat de la formació permanent*, com a conseqüència de la competència, de la disminució de les ofertes pseudouniversitàries i del caràcter més selectiu i exigent amb què triaran professionals i empresaris.
3. *Augment dels ensenyament no presencials*, a conseqüència del desenvolupament de les noves tecnologies.
4. *Millor finançament dels cursos de formació permanent*, atès que aquests cursos seran contemplats com una inversió i no com una despesa i que les entitats financeres augmentaran les seves ofertes en aquest sentit.
5. *Increment dels cursos mixtos Universitat - Empreses*, ja sigui per demanda de les empreses mateixes o bé perquè el caràcter eminentment aplicat que tinguin faci necessària la participació d'empreses i de professionals de les empreses líders d'un determinat sector.
6. *Creixement de l'oferta dels anomenats "títols propis"* coneguts com a "graduatures" (equivalents a diplomatures i enginyeries tècniques") i "graduatures superiors" (equivalents a llicenciatures i enginyeries superiors"), els quals presenten l'avantatge de ser dissenyats exclusivament per la universitat que els imparteix, de tenir un reconeixement legal, d'adreçar-se a col·lectius o sectors que necessiten formació regulada però que per raons de demanda, de costos o d'altres l'Administració no considera d'interès general i no els ha homologat.

Societat de la Informació i Noves Tecnologies.

Josep Armengol i Medina, Pere Gordi i Serrat
Fundació Informàtica i Cultura

Introducció.

El creixement exponencial de les Tecnologies de la Informació i la Comunicació (des d'ara TIC), està influïent de manera definitiva en la globalització de l'economia i impactant alhora en el conjunt de la societat, donant lloc a l'anomenada Societat de la Informació. El resultat d'aquest impacte comporta una autèntica "revolució" en la manera de fer les coses, provocant una espiral de canvis en els sistemes productius, en el comerç, en el treball, en l'educació, en el lleure; en definitiva, en la qualitat de vida de les persones.

La Societat de la Informació (des d'ara SI) comporta un veritable canvi cultural com és el pas d'una economia "dura" ("post-taylorista") basada en la manufacturació intensiva de material a una de "soft" basada en els serveis i en el procés de la informació.

La política de liberalització marcada per la UE i seguida pels diferents estats membres ha demostrat ja els seus efectes beneficiosos en les societats que estan implantant decididament la SI.

Les Administracions estan impulsant el desenvolupament de les TIC, però no es pot deixar de banda la importància de l'assumpció d'aquestes noves tecnologies per part de l'empresa i per part de la societat en general. **La clau final de l'èxit es troba en la rapidesa amb què els canvis infraestructurals són adoptats i assimilats.** Hem de limitar en la mida de; possible les diferències de creixement entre els avenços tecnològics i els socials.

A Catalunya s'ha produït un consens interinstitucional que ha donat lloc a un Pla Estratègic de la Societat de la Informació: Catalunya en xarxa. El Pla s'estructura en sis àmbits específics (Infraestructures; Indústria; Educació; Administració; Sanitat; Canvi Cultural) i un de transversal (Marc per la Societat de la Informació).

Osona.

La comarca d'Osona gaudeix d'una economia equilibrada de caire endogen, que darrerament ha començat a superar un dèficit endèmic en infraestructures terrestres de comunicació, que ha contribuït a obrir el seu mercat de treball i a generar nous fluxos productius amb altres contrades de Catalunya, l'estat i els països de la Unió Europea.

La SI s'erigeix en un motor d'activitat que introdueix noves formes de producció en els sectors tradicionals i possibilita la creació d'una indústria d'equipaments electrònics i de serveis de comunicació. El comerç electrònic permet l'intercanvi de mercaderies o serveis entre persones o organitzacions sense enllaços presencials, tant entre empreses com entre empresa i consumidor final.

Contribuir al desenvolupament i l'assumpció de les TIC amb la recerca d'un posicionament preferent en el context de la SI ha de ser un objectiu prioritari per al teixit econòmic i social de la comarca d'Osona. Avui ja es indispensable començar a

treballar en aquesta direcció. Les possibilitats són moltes, però, tal com hem esmentat, la celeritat i la constància en adoptar els nous canvis esdevenen claus, per aprofitar les oportunitats i limitar les amenaces.

Les debilitats (amenaces).

- El retard en l'adopció de la comunicació en banda ampla (Osona està fora de la primera onada, que està tenint lloc principalment a l'Àrea Metropolitana de Barcelona).
- Manca de dotació pressupostària específica per facilitar l'adopció de la Si de manera progressiva.
- No hi han estudis específics, ni dades significatives territorialitzades (les dades per comunitats autònomes elaborades pel Comissionat per a la Si ens diuen que un 24,5% del sector de les TIC pertany a Catalunya i que un 44,6% de les empreses corresponen a operadors de telecomunicacions. Pel que fa als indicadors de consum, tenim que les llars i a les empreses de Catalunya hi han 13,9 i 14 ordinadors respectivament per cada 100 habitants -11,7 i 8 pel conjunt de l'Estat-. Les darreres dades d'enguany sobre la utilització d'internet a Catalunya és del 19%, mentre que al conjunt de l'Estat és del 5% i la mitjana europea arriba al 12%. Als Estats Units la xifra arriba al 32%).
- Manca informació i coneixement de com adoptar aquests canvis a l'empresa i a la societat en general.
- Desinformació social i manca de divulgació de la significació dels canvis que comporta l'adopció de la Si.
- No hi ha una cultura d'intercanvi i facilitar el negoci a través de la xarxa (compres a proveïdors a través de la xarxa).
- L'absència d'empreses multinacionals i/o exògenes, moltes d'elles pioneres en l'adopció de sistemes d'informació.
- Manca de veritables centres de transferència tecnològica a les empreses.
- Manca de seguretat i/o confiança en les transaccions electròniques i les limitacions de la distribució de mercaderies físiques.
- La Si exigeix una formació cada cop més especialitzada i permanent, un aspecte que sovint es el gran oblidat de l'empresa a la comarca.

Els punts forts (oportunitats).

- La convergència de polítiques liberalitzadores del sector de les comunicacions pel conjunt de la Unió Europea.
- L'existència del Pla Estratègic "Catalunya en Xarxa" i el consens interinstitucional sobre el mateix.
- El projecte "Osona tecnològica" de la Fundació Informàtica i Cultura, que pretén portar Osona cap a la SI, entroncant, entre altres iniciatives, el Pla Estratègic "Catalunya en Xarxa" dins el 11 Pla Estratègic Osona XXI.

- L'existència de la Universitat de Vic i la de Centres de Formació especialitzats en les noves tecnologies.
- L'augment de la sensibilització de les administracions locals d'Osona vers l'assumpció i desenvolupament de la Si i les TIC.
- La importància de l'orientació exterior (exportació) dels sectors econòmics i de les empreses més importants de la comarca d'Osona.
- Vic és un important centre comercial i de serveis, que exerceix el seu poder d'atracció mes enllà de la comarca. Aquest fet afavoreix l'assaig de modalitats de comerç electrònic i de sistemes d'informació (intranets) per millorar la qualitat i el servei al client.
- El creixement progressiu d'una ma d'obra qualificada en les noves tecnologies.

Propostes i àmbits d'actuació.

El Pla Estratègic Catalunya en xarxa proposa, tal com hem dit, diferents àmbits d'actuació, així com un àmbit transversal. Aquest fet ha originat que algunes entitats, fonamentalment, locals hagin endegat processos de debat i reflexió estratègica al voltant de la Si. La Fundació Informàtica i Cultura no té coneixement que hi hagi cap iniciativa d'aquestes característiques d'àmbit comarca; arreu de Catalunya. Per aquesta raó considerem que el Pla Estratègic Osona XXI ha d'esdevenir el marc que possibiliti la implementació d'iniciatives vinculades amb l'adveniment de la Si i les TIC. Per això proposem un seguit d'iniciatives d'incidència comarcal d'acord amb els àmbits descrits en el Pla Estratègic que impulsa el Comissionat per la Si i Localret.

El marc de la SI.

- Creació de centres de recerca avançada, tant en el marc de la SI com a nivell de transferència tecnològica, que formin part de la Xarxa de Centres de Suport a la Innovació Tecnològica (CIDEM, CIRIT, i les Universitats catalanes -UB, UPC, UAB, UPIF, UdG, UdL, URV, URL, UV-).
- Desplegament de comunitats telemàtiques, per àrees de coneixement: economia, empresa, educació, sanitat, etc.
- Suport i foment dels continguts digitals d'Osona a la xarxa:
Digitalització i difusió del patrimoni arquitectònic i cultura; osonenc, a través de pàgines web, multimèdia, realitat virtual.
Estímul de la producció de nous continguts digitals a l'abast de tothom: educatius, socioculturals, publicacions periòdiques, oci, etc. Promoció dels ja existents.
Inventari d'iniciatives digitals i publicacions electròniques d'Osona.
- Difusió del nou marc regulador i de normes de conducta en suport de l'intercanvi electrònic:
Difusió de les lleis i disposicions legals protectores de les transaccions en la xarxa.
Difusió de les tecnologies que possibiliten l'intercanvi electrònic segur.

Infraestructures i serveis bàsics.

- Constituir un *lobby* de pressió perquè les comunicacions de banda ampla arribin a Osona el més aviat possible.
- Promocionar les empreses osonenques que treballin en el sector TIC i impulsar-ne de noves.

- Difondre informació comparativa de les tarifes i ofertes dels operadors, per afavorir la introducció i l'increment de l'ús d'Internet, i per vetllar per la qualitat del servei.
- Vetllar pel dret dels ciutadans a una adreça - bústia electrònica.
- Garantir punts d'accés universal: centres cívics, biblioteques, serveis municipals, centres de recursos.
- Procurar que a nivell d'administració local i comarcal es treballi per la implantació de la SI, coordinant esforços i iniciatives.

Indústria, comerç, i continguts.

- Estímul de la demanda:
Afavorir el canvi cultural vers les TIC, la SI.
Difusió d'estratègies de marketing per potenciar la demanda de productes TIC a Osona.
Potenciació de la creació de nous productes i serveis innovadors.
- Impuls a les indústries TIC a Osona:
Estímul i suport als emprenedors pel que fa a la manera i el lloc des d'on accedir al capital.
Promoció de la radicació d'empreses i consorcis TIC a Osona.
Potenciació dels instruments actuals de promoció industrial i de serveis en la seva actuació a Osona, incloent la potenciació dels vivers d'empreses, tant físics com virtuals, i treballant conjuntament amb les entitats de promoció de l'administració local i comarcal.
Estimulació de projectes i accions sorgits d'Osona per a que puguin obtenir premis a nivell Català per a les millors iniciatives empresarials relacionades amb les tecnologies de la Societat de la Informació.
- Promoció del sector empresarial de creació de continguts:
Creació d'un centre de serveis multimèdia de banda ampla dinamitzadors de la creació, aprovisionament i exportació de continguts i serveis en TIC.
Coordinació dels sectors públic i privat per a la digitalització i creació de fons culturals, turístics i educatius, i per a la disponibilitat dels esmentats fons.
Creació de vincles estables entre els projectes educatius de l'Administració i les empreses del sector de continguts i TIC per a la futura "escola interactiva".
- Promoció del comerç electrònic:
Creació de portals de comerç electrònic (centres comercials virtuals) allí on sigui possible agrupar una oferta comercial significativa.
Impulsar l'aparició o l'especialització de centres de coneixement avançat en comerç electrònic.
Informació, formació i difusió del comerç electrònic: eines, marc protector de les transaccions de pagament electrònic, tècniques de venda i marketing, centres comercials virtuals, etc.
Divulgar els procediments d'intercanvi electrònic segur.
- Promoció del comerç electrònic pel sector de turisme. Creació d'un portal comarcal d'oferta turística i hotelera. Potenciar el turisme cultural col·locant dins la SI el patrimoni cultural osonenc.
- Difusió al Consell Empresarial d'Osona i als diferents sectors de la implantació del *business-to-business* (13213 - comandes a través de mitjans digitals -) en el *web-edi* (intercanvi d'informació electrònica).
- Estimular el reciclatge professional i la formació continuada en l'àmbit de les noves tecnologies de la informació.

Educació i formació.

- Implantació i adaptació del marc curricular a les necessitats de la SI.
- Estimular la innovació didàctica en la utilització de les TIC en *el currículum* escolar.

- Programes específics per a la formació d'adults.
- Creació i intercanvis de materials educatius (l'lotja virtual").
- Promocionar el canvi organitzatiu i estructural dels centres educatius i impulsar-ne la comunitat virtual.

Administració i serveis al ciutadà.

- Incrementar la informació pública disponible a la xarxa.
- *Intranets* pròpies de l'Administració.
- Incorporar progressivament la tramitació electrònica.
- Progressiva implantació de la signatura i la targeta electrònica.
- Facilitar el procés d'aprenentatge de la ciutadania en el marc: de la Si.

Sanitat i qualitat de vida.

- Intranet sanitària i història clínica digital.
- Targeta electrònica sanitària.

Societat i canvi cultural

- Promoció d'iniciatives de participació dels ciutadans a la xarxa:
Creació de programes de suport a centres cívics Internet i a xarxes ciutadanes.
Participació Osonenca en esdeveniments Internet: Internet-Festa, Net@days, concursos sobre Internet, etc.
Garantir la no exclusió social: facilitar una adreça electrònica amb domini de la seva localitat (aspecte lligat a la carta de drets del ciutadà).
Estímul de la realització de projectes que fomentin la cohesió social Disposició d'elements d'equilibri territorial i urbà de la Si.
Creació d'un Observatori de la Societat de la Informació a Osona, connectat amb el de Catalunya i amb l'europeu.
- Pla d'informació i sensibilització de la societat civil vers la SI.
- Foment de la "teledemocràcia" i dels drets del ciutadà.
- Estimular les noves formes d'interacció social via telemàtica.
- Fomentar el teletreball:
Crear un centre pilot de teletreball a Osona.
Promoció de centres que donin suport als ciutadans en l'ús de les TIC i la SI a Osona.

El reequilibri territorial també passa per les TIC, tot i les limitacions que presenta el nostre mercat de treball. De tota manera, cal generar accions encaminades a possibilitar que la nostra comarca estigui a punt per treballar i viure en el context de la SI, tenint en compte que la tecnologia ha d'estar al costat de les persones i ens ha d'ajudar a millorar-ne el nivell i la qualitat de vida.

Algunes observacions finals

La Si està en bona part en fase experimental, pel que sorgeixen moltes possibilitats de treballar en plans experimentals en tots els àmbits: des de sanitat fins a projectes com "Infocole", etc. Considerem que Osona hauria d'estar present en la major part dels projectes experimentals que es volen portar a terme a Catalunya, ja que significa estar en la primera línia de sortida i treballar amb els agents que finalment ho extendran arreu.

La SI necessàriament porta al treball conjunt de totes les entitats i organismes de la societat, pel que pot ser una oportunitat cohesionadora de la comarca.

Remarcar que tal i com s'esmenta en el Pla Estratègic Catalunya en Xarxa, "Més que mai el repte del futur és l'educació i la formació. El coneixement de les TIC és vital tant pels formadors com per als alumnes, *considerant alumnes* tota la societat."

Esmentarem, finalment, que a nivell de Catalunya hi ha la proposta de dedicar un 2% com a mínim en inversió en TIC, per tal de col·locar-la en la segona línia de la SI a nivell europeu. Aquest també podria ésser un referent per a l'administració, les empreses i les entitats a Osona.